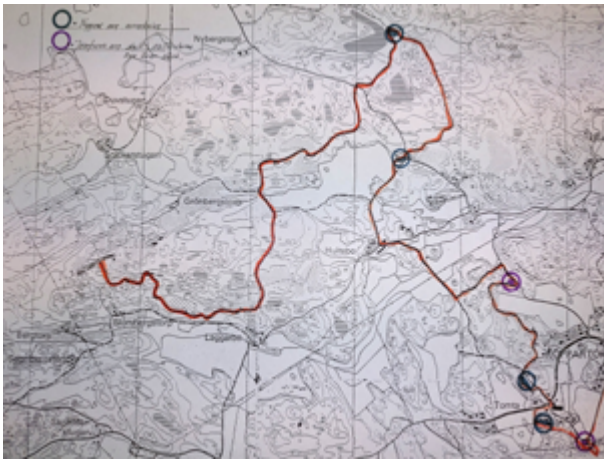

Sörmlandsleden

50 år av historia

1950-talet

1956 lämnar Kurt Kjellgren, Gnesta, in förslag om en låglandsled till riksorganisationen Skid- och Friluftsförbundet. Förslaget anses för dyrt.

1960-talet

1966 väcks idén om en vandringsled i landskapet Södermanland inom Friluftsförbundet i Södertälje. Kurt Kjellgren, Birger och Britta Nordin, Erik Söderström, Eva Johansson och många fler rekognoscerar de närmaste fyra åren. Även barnfamiljer är ute på helgerna och rekar.

– På en karta lade vi ut kottar där vi tyckte att leden skulle gå, berättar Birger Nordin.

Ambitionen är en 40 mil lång slinga genom Sörmland. Arbetsnamn är Sörmlandsleden. Tänkbara sträckor snitslas med band i orange. Markägare kontaktas.

1970-talet

1970 publicerar Svenska Dagbladet en artikel om arbetet med den nya leden. Många hör av sig och vill hjälpa till, bland annat Gunnar Löwgren i Oxelösund som blir en av ledens starka profiler under många år.

Samma år samlar Friluftsförbundet, på Solbacka, ihop andra som arbetar för friluftsliv, exempelvis Länsstyrelsens naturvårdsenhet och Skogsvårdsstyrelsen. Samarbetsgrupper bildas för att bland annat sköta kontakt med markägare, kontakter som ibland är besvärliga. I den här vevan får Sörmlandsleden tillstånd att anlägga en demonstrationssträcka vid Ånhammars säteri.

Friluftsförbundet i Sörmland åtar sig att stå som officiell huvudman för leden (1971), vilket innebär att leden är en del av Friluftsförbundets Sörmlandsdistrikt.

Första etappen invigs vid Ånhammar hos Anders och Elisabeth von Stockenström 1973. Två år senare är en sträcka på 50 mil färdig. Leden går från Björkhagen till Nyköping via Södertälje, Järna, Ånhammar, Malmköping, Hälleforsnäs, Katrineholm och Stavsjö. Samma år trycks boken "Sörmlandsleden – en vandringsguide", med Gunnar Löwgren och Bjarne Helin som redaktörer.

Leden får en hel del uppmärksamhet och utses 1977 av Södermanlands Nyheters ledarsida till "landskapets flaggskepp".

1980-talet

1980 blir Sörmlandsleden en egen förening. Medlemmar är de som arbetar aktivt för leden. Föreningen skaffar en kontorslokal i Oxelösund. Placeringen i just Oxelösund, i ledens geografiska utkant, beror på att drivande personer är bosatta där.

1981 invigs en sträckning över Södertörn, från Haninge till Nynäshamn.

1988 färdigställs de sista etapperna, som knyter ihop huvudledens etapp 62 med etapp 7 vid Lida.

Från slutet av 1980-talet har föreningen ett tiotal stugor som kan hyras längs leden.

I slutet av årtiondet turnerar en utställning om Sörmlandsleden mellan Nyköping, Eskilstuna, Strängnäs och Katrineholm.

1988 trycks boken "Sörmlandsleden – vägen till natur och kultur". Redaktör är Gunnar Löwgren.

1990-talet

Sörmlandsledens skötsel har hela tiden byggt på ideellt arbete. Beredskapslag i kommunerna hjälper många gånger till med reparationer och nyanläggningar. Detta är ett årtionde då många av Sörmlandsledens vindskydd byggs. Ett av dem, vid Lövsjön på etapp 32, bränns ner men byggs upp igen (1994).

1991 ändrar Sörmlandsleden sin indelning från 6 till 16 regioner. Informationsbladet ges namnet Hänt på leden (sedermera medlemstidning). Antalet etapper växer och 1992 är man uppe i 86 stycken. En handikappanpassad slinga, Bruksdammen runt, invigs i Hälleforsnäs 1997. Samma år påbörjas en museislinga vid Staksundskorset i Katrineholms kommun. Gruvleden är en 16 km lång vandringsled i Tunaberg med gruvhistorisk inriktning. Den är klar 1999 och invigs tillsammans med utsiktstornet Kungstorp mellan Näveksvarn och Kärrgruvan. Samma år invigs Motorvägskapellet vid Sillekrog efter idé av konstnären Anita Grede. Kapellet ligger vid en anslutningsetapp mot Vagnhärad. 20-årsjubileum firas vid Ånhammar på nationaldagen 1993. 25 år firas med utställning om Sörmlandsleden på Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm (1998).

1996 gör Sörmlandsleden entré på internet. Leden finns att läsa om under Nyköpings kommun.

I slutet av 1990-talet råder ett prekärt ekonomiskt läge. Reserverna är tömda och leden hotas av nedläggning. Dåvarande ordföranden Dan Johansson ställer myndigheter (kommuner, landsting och länsstyrelser) inför faktum och bjuder in till diskussion om Sörmlandsledens framtid.

2000-talet

Efter hotet om nedläggning kommer ekonomiska bidrag från berörda kommuner och län.

Under detta årtionde tar Sörmlandsleden fram kartor för varje enskild etapp.

Stuguthyrningen kräver mycket arbete och stugorna avvecklas i början av 2000-talet.

2001 får Sörmlandsleden en egen hemsida. Året därpå införs lösenord för delar av hemsidan, dessa kan enbart ses av medlemmar. 2003 blir Sörmlandsleden en förening öppen för alla. 2005 passerar medlemsantalet 1.000.

Antalet etapper fortsätter att växa. Den numera populära slingan runt Nävsjön invigs (2000). Året därpå invigs Skogsbytornet på Vensbrinksberget, en mil norr om Stavsjö. Det 12 meter höga tornet ligger 123 meter över havet och är Sörmlands högsta punkt. 2002 införs diplom till personer som vandrat hela huvudleden.

Träskulpturen Stella Maris invigs på Sävö efter idé av Anita Grede (2003).

Skavsta flygplats växer och 2004 är en anslutningsetapp mellan Nyköping och Skavsta klar.

Föreningen ger genom Eva Friedmann ut en uppskattad vandringsguide över Södertörn, "Vandringsguide Södertörn" (2004). Denna trycks i flera upplagor, den sista 2008.

Samtidigt kommer "Lathund för etappledare", som är skriftliga instruktioner om vad som förväntas av den som på ideell basis sköter en etapp.

2005 härjar stormen Gudrun och orsakar stora problem även på Sörmlandsleden. Mycket arbete krävs för att återställa leden.

Samma år brinner vindskyddet vid Svartsjön (etapp 35) ner, men byggs upp igen.

Vid Häggsjön, nordost om Katrineholm, råder stora problem med myror vid vindskyddet. Försök görs att flytta myrstacken, men detta resulterar i två nya myrstackar på samma plats. Istället flyttas hela vindskyddet 15-20 meter (2006).

"Skolan i Sörmlands natur" är ett samarbetsprojekt med Skogssällskapet. Målgrupp är elever på mellanstadiet samt deras lärare och föräldrar (2006).

Sörmlandsleden får hyra en verkstadslokal i Oxelösunds nedlagda järnvägsstation, några hundra meter från kansliet (2007).

2008 är ledens längd cirka hundra mil inklusive anslutningar, avstickare och rundslingor.

2009 placeras en personräknare vid populära etappen Nävsjön runt.

2009 sjösätts en ny hemsida med Eva Friedmann som primus motor.

2010-talet

Två privatpersoner, Anneli Johansson och Magnus Lännholm i Järna, startar Facebook-gruppen Sörmlandsleden 2010. 2023 har gruppen 28.000 medlemmar.

Fly&Walk är ett koncept speciellt för utländska vandrare. Från Skavsta flygplats kan man välja antingen norra rutten till Trosa, eller södra rutten som är en runda över Tunaberg (2011).

Samma år slår Nyköpings turistbyrå larm: Utländska vandrare känner sig utlämnade på leden eftersom all information är på svenska. Styrelsen beslutar att alla skyltar som byts ut ska ha både svensk och engelsk text. Översättningen sker med hjälp av ideella krafter med kansliet som samordnare.

En ny guidebok – ”Vandra Sörmlandsleden” – ges ut av förlaget Calazo (2011). Redaktör är Gunnar Andersson. Nya upplagor trycks 2013 och 2019.

Föreningen växer sakta men säkert. 2011 passeras medlemsantalet 2.000. 2014 är antalet över 3.000 och 2018 är man över 5.000 medlemmar.

Sörmlandsleden inleder en skolsatsning (2012). Syftet är att få elever att gilla att vara i naturen och i sin tur locka med föräldrarna. Skolor får gratis inloggning till kartor och en speciell avdelning på hemsidan med vandringsförslag kommun för kommun, roliga aktiviteter och praktiska tips.

Sörmlandsleden fyller 40, vilket firas vid Ånhammar där allting började (2013). Under jubileumsåret visas utställningar på flera håll i Sörmland. Hemsidan utvecklas och får en ny plattform (2013).

Att veta hur många som använder Sörmlandsleden är omöjligt. Men räknaren vid Nävsjön kan berätta att 2.676 vandrare passerat under knappt 5 månader (maj-oktober 2013).

”Gourmetvandring” är ett nytt koncept – en kombination av att vandra, äta gott och sova bekvämt. Trosa Stadshotell blir först med att erbjuda detta (2014).

2016 invigs en ny anslutningsetapp från tätorten Åkers Styckebruk till Harsjöhult på huvudleden. Samma år finns Anita Gredes träskulptur Moder Jord på plats vid Skavsta flygplats. Samtliga etappbeskrivningar ute på leden har nu både svensk och engelsk text.

Styrelsen börjar på allvar diskutera frågan om cykling och även ridning på leden. Klagomål har inkommit och frågan är kontroversiell.

2017 invigs en ny anslutningsetapp, denna gång från centrum av Nykvarn till huvudleden. Året därpå står utsiktstornet på Tornberget vid etapp 5:3 färdigt. Det har byggts av Haninge kommun och är Stockholms läns högsta punkt.

Liselott Hagberg, landshövding i Södermanlands län, önskar i 60-årspresent pengar till vindskydd längs Sörmlandsleden (2018). 47.000 kronor kommer in. Pengarna används till att bygga ett vindskydd precis vid Bråviken, vid Svartåhällen öster om Näveksvarn. Det invigs 2021.

2019 öppnar Sörmlandsleden konto på Instagram samt startar webshop. Det är samma år som Holmen Skog aviserar att man tänker anlägga en vandringsled med vindskydd vid sjön Likstammen mitt i Sörmland. Man erbjuder föreningen att låta denna bli en del av Sörmlandsleden. Den nya slingan blir i så fall en ”satellit”, det vill säga ansluter inte till någon befintlig etapp. I september 2022 inviger Sörmlandsleden en kortare och en längre rundslinga vid Likstammen.

2020-talet

Coronapandemin får medlemsantalet att skjuta i höjden och hösten 2021 passeras 10.000 medlemmar. Vid nyår 2022/2023 har antalet sjunkit till 7.925.

Granbarkborren förstör stora områden och leden behöver bitvis dras om av säkerhetsskäl.

2021 och 2022 tvingas föreningen hålla digitala årsmöten på grund av pandemin.

Sörmlandsledens etappkartor är endast tillgängliga för medlemmar och frågan om att släppa kartorna fria väcks då och då. Samtidigt är medlemsavgifterna en mycket stor del av föreningens intäkter. 2020 skickas en enkät till samtliga medlemmar. Huvudfrågan gäller det allra viktigaste skälet till att bli medlem. Svarsfrekvensen är 50 procent. Hälften av de svarande anger kartorna som sitt främsta skäl till medlemskap. Andra hälften är i första hand medlemmar för att stötta något de tycker är bra.

Sörmlandsleden tilldelas 2020 Naturkompaniets naturbonus på 550.000 kronor. Pengarna finansierar nödvändig upprustning av handikappslingan Bruksdammen runt i Hälleforsnäs. Den renoverade slingan invigs av Hans Majestät Konungen i oktober 2021.

Vilken är Sörmlandsledens populäraste etapp? Gästboksstatistik från 2020 gör Nävsjön runt till vinnare, tätt följd av Skogsbyslingan med Skogsbytorner, därefter Fjällmossen och på fjärde plats etappen på Arnöhalvön. Alla är rundslingor.

Frågan om cykling på leden är infekterad. Sörmlandsleden kan inte förbjuda cykling, som tillåts av allemansrätten, men signalerar att cykling undanbedes. Nyhetsprogrammet Rapport ger utrymme åt ordförande Elisabeth Nilsson kring detta (2021).

Sörmlandsleden får en stor donation från Boeing med anledning av att medlemmen Alexandra Wachtmeister tragiskt omkom i en flygolycka 2019. De anhöriga har önskat att donationen ska delas mellan Sörmlandsleden och en annan organisation. Pengarna finansierar en ny modern hemsida, som är klar att sjösättas i maj 2022.

En annan stor händelse 2022 är invigningen av de två rundslingorna vid Likstammen.

Samma år byts den officiella termen "skärmskydd" ut mot "vindskydd". Främsta orsak är att Google Translate, som används på nya hemsidan, inte klarar att översätta "skärmskydd".

2023 är det 50 år sedan första etappen invigdes. Sörmlandsleden erbjuder ett ambitiöst jubileumsprogram med firande vid Ånhammar den 27 maj som höjdpunkt.

Etapper och kartor

Mest uttyckta

